

คู่มือฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านต่อยอด
ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรม
อนุสาขาศัลยกรรมจักษุตกแต่งและเสริมสร้าง
ภาควิชาจักษุวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ปีการศึกษา 2565

คำนำ

ภาควิชาจักษุวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดทำ “คู่มือแพทย์เพื่อการฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านต่อยอดประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรม อนุสาขาศัลยกรรมจักษุตกแต่งและเสริมสร้าง” ปีการศึกษา 2565 เพื่อเป็นแนวทางในการฝึกอบรม สำหรับแพทย์ประจำบ้านต่อยอดปีการศึกษา 2565

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ดิเรก ผาติกุลศิลา)

หัวหน้าภาควิชาจักษุวิทยา

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1 กรกฎาคม 2565

คณะกรรมการดูแลการฝึกอบรบแพทย์ประจำบ้านต่อยอด อนุสาขาศัลยกรรมจักษุตกแต่งและเสริมสร้าง

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ดำรงค์ วิวัฒน์วงศ์วนา (ประธานกรรมการ)
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์แพทย์หญิงรัชดา ศิริวัฒนสาณฑ์ (อาจารย์พิเศษ)
3. นายแพทย์รุ่งเกียรติ จางไววิทย์ (อาจารย์พิเศษ)

หลักสูตรการฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านต่อยอด
เพื่อประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความชำนาญในการ
ประกอบวิชาชีพเวชกรรม
อนุสาขาศัลยกรรมจักษุตกแต่งและเสริมสร้าง

ชื่อหลักสูตร

(ภาษาไทย) หลักสูตรการฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านต่อยอด
เพื่อประกาศนียบัตร แสดงความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรม
อนุสาขา จักษุวิทยาโรคเบ้าตาและศัลยกรรมตกแต่งเสริมสร้าง

(ภาษาอังกฤษ) Fellowship Training Program in Orbital and Ophthalmic Plastic and
Reconstructive Surgery

ชื่อประกาศนียบัตร

ชื่อเต็ม

(ภาษาไทย) ประกาศนียบัตรเพื่อแสดงความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพ
เวชกรรมอนุสาขา จักษุวิทยาโรคเบ้าตาและศัลยกรรมตกแต่งเสริมสร้าง

(ภาษาอังกฤษ) Certificate of Fellowship in Orbital and Ophthalmic Plastic
and Reconstructive Surgery

ชื่อย่อ

(ภาษาไทย) ป.สาขาจักษุวิทยาโรคเบ้าตาและศัลยกรรมตกแต่งเสริมสร้างทางตา

(ภาษาอังกฤษ) Cert. of Fellowship in Orbital and Ophthalmic Plastic
and Reconstructive Surgery

หน่วยงานที่รับผิดชอบ ภาควิชาจักษุวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

**คุณสมบัติผู้เข้ารับการฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านต่อยอด อนุสาขากิจกรรมวิทยาโรคเบาตาและ ศัลยกรรม
ตบแต่งเสริมสร้าง**

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องได้รับหนังสืออนุมัติหรือวุฒิบัตรแสดงความรู้ความชำนาญในการประกอบ
วิชาชีพเวชกรรม สาขาจักษุวิทยา จากแพทยสภา หรือจากต่างประเทศที่มีมาตรฐานเทียบเท่า หรือมีหนังสือ
รับรองว่าได้สอบผ่านเพื่อหนังสืออนุมัติหรือวุฒิบัตรฯ สาขาจักษุวิทยาเรียบร้อยแล้ว

จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม

จำนวนไม่เกิน 1 คนต่อปี

จำนวนปีการฝึกอบรม

หลักสูตรการฝึกอบรมมีระยะเวลา 1 ปี

รายชื่ออาจารย์ในอนุสาขาจักษุวิทยาโรคเบ้าตาและศัลยกรรม ตกแต่งเสริมสร้าง ปีการศึกษา 2565

1. ผศ.นพ.ดำรงค์ วิวัฒน์วงศ์วนา ประธานหลักสูตร (หัวหน้าอนุสาขา)

- พ.บ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541
- ป.วพ. (จักษุวิทยา) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2544
- วว. (จักษุวิทยา) แพทยสภา, 2547
- Certificate in Oculoplastics and Orbit disease, University of British Columbia, Canada 2008
- Certificate in Glaucoma, University of British Columbia, Canada, 2009

2. ผศ.พญ.รัชดา ศิริวัฒนสาณฑ์ (อาจารย์พิเศษ)

- พ.บ., ป.ชั้นสูง จักษุวิทยา, อ.ว.จักษุวิทยา
- Certificate in Oculoplastics and Orbit disease, University of British Columbia, Canada

3. อ.นพ.รุ่งเกียรติ จางไววิทย์

- พ.บ., ป.ชั้นสูง จักษุวิทยา, อ.ว.จักษุวิทยา
- ประกาศนียบัตรแพทย์ประจำบ้านต่อยอดสาขาศัลยกรรมจักษุตกแต่งและเสริมสร้าง

รายชื่อแพทย์ประจำบ้านต่อยอด อนุสาขาจักษุวิทยาโรคเข่าตาและ ศัลยกรรมตกแต่งเสริมสร้าง ปีการศึกษา
2565

1. นายแพทย์วรา รักสงฆ์

วัตถุประสงค์การฝึกอบรม

เพื่อให้จักษุแพทย์ผู้ผ่านการฝึกอบรมแล้ว มีความรู้ความชำนาญในอนุสาขাজักษุวิทยาโรค เบ้าตาและ ศัลยกรรมตกแต่งเสริมสร้างโดยต้องมีความรู้ความสามารถและคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. ความสามารถในการตรวจและวินิจฉัยโรคของเบ้าตา ผนังตา และระบบท่อน้ำตา รวมถึงผู้ที่มีความผิดปกติแต่กำเนิด โรคเนื้องอกภายในเบ้าตา อุบัติเหตุที่มีภัยอันตรายต่อเบ้าตา เป็นต้น
2. ให้การรักษาและดูแลต่อเนื่องในระยะยาวแก่ผู้ป่วยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
3. ให้คำแนะนำและคำปรึกษา (Counseling) แก่ผู้ป่วยในการผ่าตัดแก้ไขตกแต่งภาวะผิดปกติรวมถึงกรณีที่ต้องสูญเสียดวงตา
4. ให้คำแนะนำหรือสอนแพทย์ประจำบ้าน นักศึกษาแพทย์ และบุคลากรทางการแพทย์ได้ตามสมควร
5. ศึกษาและวิจัยรวมทั้งเรียนรู้และค้นคว้าด้วยตนเอง
6. เป็นแพทย์ที่มีจริยธรรม

วิธีการเรียนรู้

ภาควิชาจักษุวิทยา ได้จัดให้มีการอบรมเพื่อให้แพทย์ประจำบ้านต่อยอด สาขาจักษุวิทยาโรค เบ้าตาและ ศัลยกรรมตกแต่งเสริมสร้างเกิดการเรียนรู้ผสมผสานครบถ้วนทั้ง 3 ด้านดังนี้

1. ด้านความรู้ (Knowledge, Cognitive Domain)

1.1 การบรรยายทางจักษุวิทยา

1.2 การบรรยายพิเศษต่างๆ

1.3 กิจกรรมทางวิชาการ

- Posterior photographic review
- Journal club
- Interesting case
- Topic discussion
- Morbidity/Mortality conference
- Quality round
- Guest speaker
- Interdepartment conference

1.4 กิจกรรมทางวิชาการภายนอกสถาบัน

- o - การประชุมวิชาการระดับคณะ
- o - การประชุมวิชาการระหว่างสถาบัน
- o - การประชุมวิชาการของราชวิทยาลัยจักษุแพทย์แห่งประเทศไทย
- o - การลง elective ต่างสถาบัน (ระยะเวลา 15 วันในครึ่งปีหลังของการฝึกอบรม)

1.5 การเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อการศึกษาต่าง ๆ

2. ด้านทักษะ (Skills, Psychomotor Domain)

2.1 การปฏิบัติงานในแผนกผู้ป่วยนอก

2.2 การปฏิบัติงานในแผนกผู้ป่วยใน

2.3 การปฏิบัติงานในห้องผ่าตัดได้แก่การเข้าช่วยผ่าตัด การฝึกผ่าตัดด้วยตนเองภายใต้

การควบคุมของอาจารย์ การแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดภาวะแทรกซ้อน

2.4 การรับปรึกษาผู้ป่วยจากแพทย์ประจำบ้านและแพทย์ใช้ทุน

2.5 การอยู่เวรฉุกเฉิน

2.6 การลง elective ต่างสถาบัน (ระยะเวลา 15 วันในครึ่งปีหลังของการฝึกอบรม)

- 2.7 การบันทึกเวชระเบียนและข้อมูลทางการแพทย์ การเขียนรายงาน และเอกสารต่างๆ
- 2.8 การถ่ายทอดความรู้ การสอนหัตถการแก่นักศึกษาแพทย์ แพทย์ประจำบ้าน/แพทย์ใช้ทุน และบุคลากรทางการแพทย์อื่น ๆ
- 2.9 การจัดเตรียมการประชุม ดำเนินการประชุม การนำเสนอผลงานทางวิชาการในที่ประชุม

3. ด้านเจตคติ (Attitudes, Affective Domain)

- 3.1 แพทย์ประจำบ้านต่อยอด สาขาจักษุวิทยาโรคเบาตาและศัลยกรรมตกแต่งเสริมสร้าง เรียนรู้จากการประพฤติตนตามตัวอย่างที่ดีของอาจารย์ผู้ให้การฝึกอบรม
- 3.2 การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในระหว่างการปฏิบัติงานดูแลผู้ป่วย เช่น การสอน ที่แผนกผู้ป่วยนอก การสอนในห้องผ่าตัด เป็นต้น
- 3.3 การเน้นให้แพทย์ประจำบ้านต่อยอดอนุสาขาจักษุวิทยาโรคเบาตาและศัลยกรรม ตกแต่งเสริมสร้างตระหนักถึงความสำคัญของการมีเจตคติที่ดี และทำการประเมิน ทางด้านเจตคติควบคู่กับการประเมินด้านความรู้และทักษะ

การทำวิจัย

แพทย์ประจำบ้านต่อยอด สาขาจักษุวิทยาโรคเบาตาและศัลยกรรมตกแต่งเสริมสร้าง

- 1. ช่วยงานวิจัยของอาจารย์หรือทำงานวิจัยของตนเองอย่างน้อย 1 เรื่อง
- 2. ควรนำเสนอผลงานวิจัยของตนเองในการประชุมวิชาการทางจักษุวิทยา อย่างน้อย 1 เรื่อง
- 3. ควรได้รับการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารทางจักษุวิทยาชั้นนำ บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยคือ ให้คำปรึกษา ควบคุมการทำวิจัย ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นงานวิจัยและเผยแพร่ผลงานวิจัย

เนื้อหาสังเขปของการฝึกอบรม

เนื้อหาของหลักสูตร ครอบคลุมหัวข้อต่อไปนี้

1. ความรู้พื้นฐาน
  - 1.1 กายวิภาคศาสตร์ของเบ้าตา หนึ่งตา ระบบท่อน้ำตา และเนื้อเยื่อบริเวณใกล้เคียง
  - 1.2 สรีรวิทยาของเนื้อเยื่อของเบ้าตา หนึ่งตา ระบบท่อน้ำตา
  - 1.3 การตรวจวินิจฉัยความผิดปกติของบริเวณเบ้าตาหนึ่งตาและระบบท่อน้ำตา
2. ความรู้ในสาขาวิชาจักษุวิทยาโรคเบ้าตาและศัลยกรรมตกแต่งเสริมสร้างทางตา
  - 2.1 การตรวจวินิจฉัยโรคของเบ้าตาหนึ่งตาและระบบท่อน้ำตา
  - 2.2 กาวินิจฉัยแยกโรคของเบ้าตาหนึ่งตาและระบบท่อน้ำตา
  - 2.3 โรคที่เกี่ยวกับการติดเชื้อการอักเสบและระบบภูมิคุ้มกันรวมทั้งโรคทางระบบโลหิตวิทยา
  - 2.4 โรคของต่อมไร้ท่อ เช่น โรคของต่อมไทรอยด์ที่มีผลต่อตา (Graves' Orbitopathy)
  - 2.5 โรคนื้องอก เช่น neurogenic tumors, mesenchymal tumors, tumors of the lacrimal gland, metastatic and secondary tumors, vascular tumors
  - 2.6 โรคที่เกี่ยวกับความผิดปกติของหลอดเลือด
  - 2.7 การผ่าตัดโรคของเบ้าตา หนึ่งตา และระบบท่อน้ำตา รวมทั้งศัลยกรรมตกแต่งเสริมสร้างทางตา
  - 2.8 การรักษาผู้ป่วยอุบัติเหตุที่ทำให้เกิดความผิดปกติของเบ้าตา หนึ่งตา และระบบท่อน้ำตา
  - 2.9 ให้คำแนะนำและคำปรึกษา (Counseling) แก่ผู้ป่วยในการผ่าตัดแก้ไขตกแต่งภาวะผิดปกติรวมถึงกรณีที่ต้องสูญเสียดวงตา
- 3.สามารถให้การวินิจฉัยโรคที่กล่าวมาข้างต้น
4. หลักการของการปฏิบัติต่างๆ ได้แก่
  - 4.1 การรักษาด้วยยา
  - 4.2 การรักษาด้วยการผ่าตัด
  - 4.3 ภาวะแทรกซ้อน
  - 4.4 การป้องกัน
5. ทักษะ
  - 5.1 การตรวจ

5.1.1 Hertel exophthalmometer

5.1.2 การแปลผลการตรวจพิเศษ หรือการแปลผลการสืบค้นด้วยการตรวจพิเศษ

5.1.3 Computerized Tomography (CT scan)

5.1.4 Magnetic Resonance Imaging (MRI)

5.2 การผ่าตัด

5.2.1 Eyelid surgery

5.2.2 Forniceal reconstruction

5.2.3 Tumor removal

5.2.4 Eye removal

6. งานวิจัย

6.1 มีความรู้พื้นฐานเรื่องระเบียบวิธีวิจัยและสถิติ

6.2 สามารถวิเคราะห์และนำเสนองานวิจัยได้

6.3 มีผลงานวิจัยหรือบทความวิชาการ ๑ เรื่อง

(เป็นงานวิจัยด้านคลินิก หรืองานวิจัยพื้นฐานที่อนุสาขาศัลยกรรมจักษุตกแต่ง

และเสริมสร้าง และภาควิชาฯ รับรอง โดยผ่าน ethic committee ของคณะ)

วิธีการฝึกอบรม

1. ปฏิบัติงาน ตรวจ ดูแลรักษา ผ่าตัด และติดตามผู้ป่วยโรคของเบ้าตา หนังตา และระบบ ท่อน้ำตา ทั้งผู้ป่วยในและผู้ป่วยนอก รวมทั้งคลินิกพิเศษ อนุสาขาศัลยกรรมจักษุวิทยาโรคเบ้าตาและศัลยกรรม ตกแต่งเสริมสร้างทางตาเน้นในเรื่องดังต่อไปนี้

- เรียนรู้เรื่องความผิดปกติของหนังตา เช่น entropion, ectropion, epiblepharon, lid retraction
- รักษาหนังตาดก (Ptosis) ทั้ง congenital และ acquired -รักษาเนื้องอกของหนังตา
- Enucleation, Evisceration, Exenteration
- รักษาและบูรณะสภาพ เบ้าตา (Anophthalmic socket)
- รักษาโรคของเบ้าตา (Orbital diseases)
- ตาโปนจากโรคไทรอยด์ (Thyroid orbitopathy)
- น้ำตาไหลในเด็ก
- น้ำตาไหลในผู้ใหญ่

- รักษาหน้าตา เบ้าตา และระบบท่อน้ำตาที่เสียหายจากอุบัติเหตุ
2. มีระยะเวลาการฝึกอบรมไม่น้อยกว่า ๕๐ สัปดาห์
  3. เข้าร่วมกิจกรรมของภาควิชา ราชวิทยาลัยจักษุแพทย์แห่งประเทศไทย และสมาคมจักษุแพทย์แห่งประเทศไทย
    - Update in Ophthalmology (Journal club, Topic conference) ทุกวัน พุธที่สิบตี
    - เตรียม Topic conference ๑ ครั้ง/ปี
    - Photographic conference ๒ ครั้ง/เดือน
    - Interesting case ๑ ครั้ง/เดือน
    - Special lecture ปีละ ๒ ครั้ง
    - Ophthalmology-Pathology/Radiology conference ทุก ๓ เดือน
    - Morbidity-mortality conference, Quality round ๒ ครั้ง/ปี
    - การประชุมวิชาการประจำปีของราชวิทยาลัยฯ และของคณะฯ
  4. มีงานวิจัยอย่างน้อย ๑ เรื่อง ซึ่งได้ตีพิมพ์หรือ นำเสนอในที่ประชุมวิชาการประจำปีของราชวิทยาลัยจักษุแพทย์แห่งประเทศไทย หรือของคณะฯ หรือ ระดับนานาชาติ
  5. ช่วยสอนนักศึกษาแพทย์ แพทย์ประจำบ้าน/แพทย์ใช้ทุน โดยความเห็นชอบของอาจารย์ผู้ควบคุมหลักสูตร
  6. การดูแลผู้ป่วย
    - 6.1 ปฏิบัติงานตรวจรักษาผู้ป่วยในคลินิกหน้าตาเบ้าตาและระบบท่อน้ำตา สัปดาห์ละ ๒ ครั้ง
    - 6.2 ช่วยผ่าตัดและผ่าตัดผู้ป่วยโรคหน้าตาเบ้าตาและระบบท่อน้ำตา สัปดาห์ละ ๒ วัน
    - 6.3 อยู่เวรผ่าตัดโรคหน้าตา เบ้าตา และระบบท่อน้ำตานอกเวลาราชการร่วมกับอาจารย์
    - 6.4 เป็นที่ปรึกษาของแพทย์ประจำบ้าน/แพทย์ใช้ทุนในการตรวจวินิจฉัย และรักษาโรคหน้าตา เบ้าตา และระบบท่อน้ำตา
    - 6.5 รับผิดชอบและดูแลรักษาผู้ป่วยที่ได้รับการส่งปรึกษาจากนอกหน่วย ทั้งผู้ป่วยฉุกเฉินและไม่ฉุกเฉิน
    - 6.6 ดูแลผู้ป่วยโรคหน้าตา เบ้าตา และระบบท่อน้ำตาในหอผู้ป่วยในทุกวัน

ตารางปฏิบัติงานของแพทย์ประจำบ้านต่อยอด
สาขาจักษุวิทยาโรคเบ้าตาและศัลยกรรมตกแต่งเสริมสร้าง 2565

เดือน	สาย
กรกฎาคม 2565	A
สิงหาคม 2565	A
กันยายน 2565	A
ตุลาคม 2565	A
พฤศจิกายน 2565	A
ธันวาคม 2565	A
มกราคม 2566	A
กุมภาพันธ์ 2566	A
มีนาคม 2566	A
เมษายน 2566	A/ Elective
พฤษภาคม 2566	A
มิถุนายน 2566	A

การประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรม

- ประเมินจากการปฏิบัติงานทางคลินิก โดยอาจารย์อนุสาขาจักษุวิทยาโรคเบ้าตาและ ศัลยกรรมตกแต่งเสริมสร้างทางตา อาจารย์พิเศษอนุสาขาจักษุวิทยาโรคเบ้าตาและ ศัลยกรรมตกแต่งเสริมสร้าง โดย ประเมินทั้งความรู้ ทักษะ และประสบการณ์การผ่าตัด ซึ่งต้องได้ปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๘๐% ของที่ได้กำหนด
- ประเมินจากผลการสอบข้อเขียนและสอบสัมภาษณ์ โดยอาจารย์อนุสาขาจักษุวิทยาโรค เบ้าตาและ ศัลยกรรมตกแต่งเสริมสร้าง ซึ่งผลการสอบต้องไม่น้อยกว่า ๘๐%
- ประเมินจากงานวิจัย

หมายเหตุ: - สัดส่วนการประเมิน knowledge 50%, clinical skill 30%, attitude 20%

.....